

Vybavenost obcí maloobchodem a službami

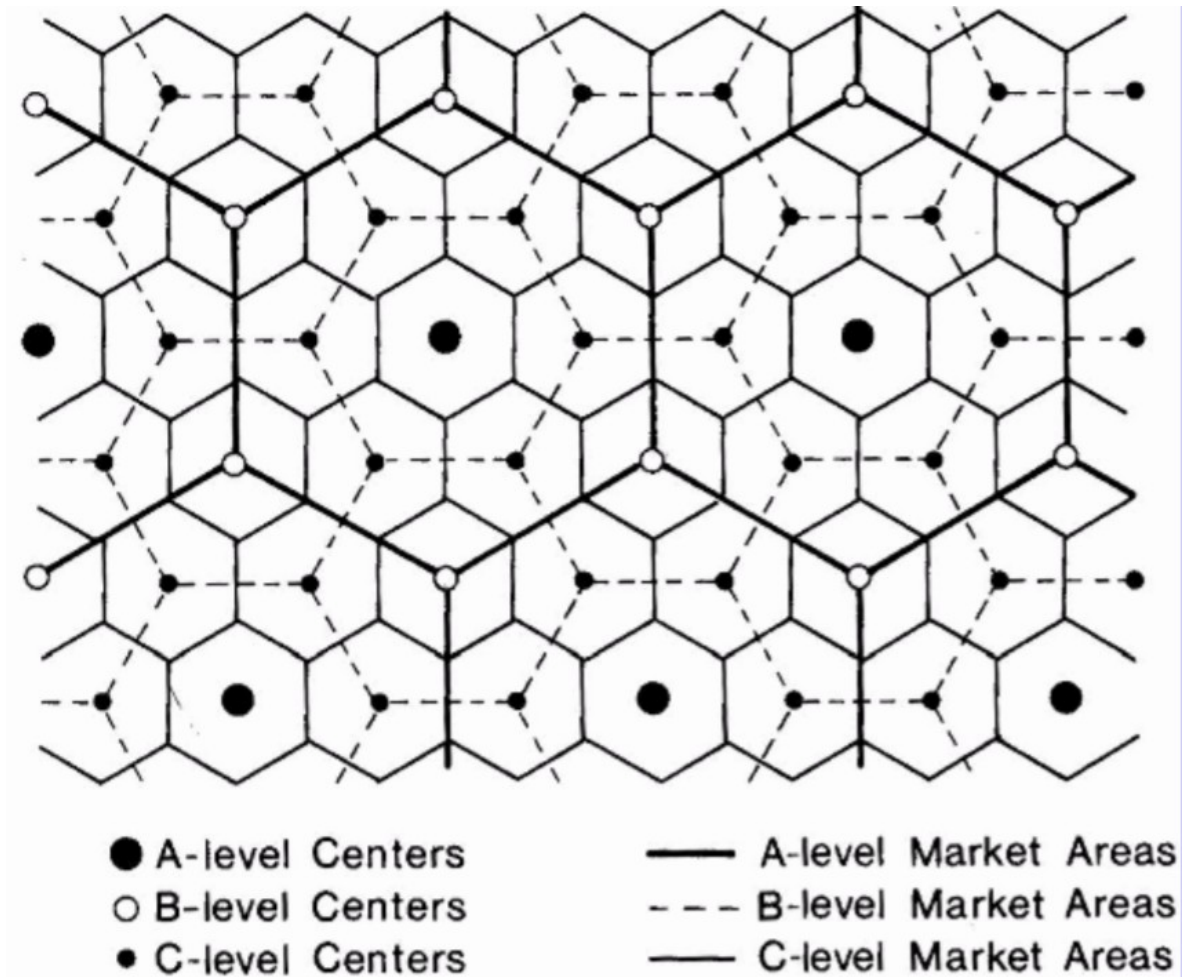
Témata přednášky

- Výskyt komerční vybavenosti v území
- Vývoj komerční vybavenost

Teorie centrálních míst

- Základy Thünen
- Christaller a Lösch následně teorii využili
- Hlavní teorie ze kterého vychází vše další.
- Malá sídla jsou schopna produkovat pouze omezený okruh zboží podle vlastních dispozic, ale jejich obyvatelé žádají sortiment mnohem rozmanitější a bohatší, k jehož obstarávání slouží zařízení v dosažitelné vzdálenosti. Čím častěji obyvatelé dané zboží (nebo služby) potřebují, tím je centrum jeho poskytování lokalizováno blíže.

Teorie centrálních míst

Gravitační modely

- Gravitační model byl vyvinut na principu Newtonova gravitačního zákona. Řadí se mezi prostorové interakční modely, které vychází z teorie centrálních míst.
- Gravitační model říká, že interakce mezi dvěma středisky koncentrace obyvatelstva se mění přímo úměrně s počtem obyvatel středisek a nepřímo úměrně se vzdáleností mezi nimi

Reillyho zákon maloobchodní gravitace

- Podstatou tohoto modelu je to, že dvě sídla, která jsou středisky maloobchodu, přitahují nakupující z okolních sídel přímo úměrně počtu obyvatel těchto sídel a nepřímo úměrně vzdálenosti každého z těchto měst k okolním sídlům.
- Model však ignoruje několik důležitých aspektů, mezi něž patří např. kvalita dopravní dostupnosti a obslužnosti, geografické podmínky, koupěschopnost poptávky atd.
- Je potřeba doplnit o další proměnné.

Huffův model

- zohledňuje i velikost prodejny a její časovou dosažitelnost. Bere v potaz i počet druhů obslužných zařízení v místě nebo počet zaměstnaných v maloobchodě (nebo ve službách), prodejní plochu, či maloobchodní obrat.
- Model je doplněný o pravděpodobnost, s jakou poptávající zvolí právě dané středisko.

Model mezilehlých příležitostí

- Model mezilehlých příležitostí neřeší čas nebo vzdálenost, nýbrž mezilehlou příležitost.
- Počet cest do střediska je dle těchto modelů přímo úměrný počtu příležitostí v tomto sídle a nepřímo úměrný počtu příležitostí po cestě do sídla.
- Model se používá zejména pro vymezování sfér vlivu nákupních zón ve velkoměstech. (

Jak vybrat, najít, určit střediska (ty tečky v obrázku, grafu, výše)?

Výběr středisek na základě statických charakteristik

- Výběr středisek na základě statických charakteristik spočívá ve vyhodnocení údajů o kapacitě, funkci a využití zařízení maloobchodu a služeb přímo v sídlech.
- Střediskovost sídla tak lze určit podle výskytu specializovaných druhů zařízení
- U výběru středisek na základě statických charakteristik se využívá dat standardně zjišťovaných statistickými úřady

Výběr středisek na základě dynamických charakteristik

- U dynamických charakteristik se střediska vymezí na základě velikosti obsluhovaného území.
- Podle obslužných procesů mezi sídly, což se zjišťuje na základě anketárního šetření spádovosti obyvatelstva za vybavením sídel nebo na základě interakčních modelů.

www.bit.ly/ukol04

Druhy komerční vybavenosti

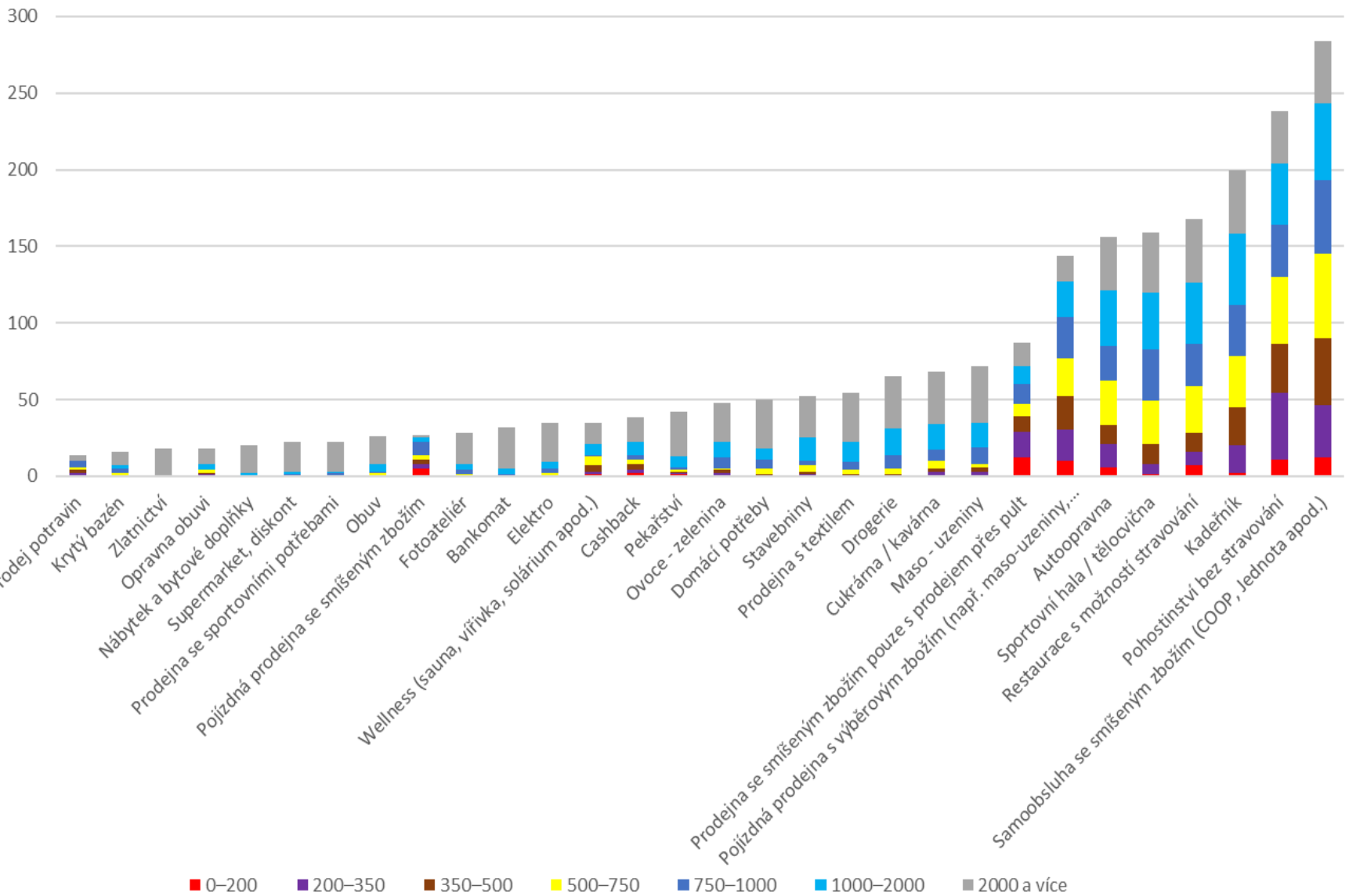
Druh občanské vybavenosti	Druh občanské vybavenosti
Prodejna se smíšeným zbožím pouze s prodejem přes pult	Domácí potřeby
Samoobsluha se smíšeným zbožím (COOP, Jednota apod.)	Sportovní hala / tělocvična
Supermarket, diskont	Nábytek a bytové doplňky
Pojízdná prodejna se smíšeným zbožím	Zlatnictví
Pojízdná prodejna s výběrovým zbožím (např. maso-uzeniny, ovoce-zelenina apod.)	Kadeřník
Objednávkový prodej potravin	Opravná obuvi
Drogerie	Autoopravna
Ovoce - zelenina	Fotoateliér
Maso - uzeniny	Krytý bazén
Pekařství	Wellness (sauna, vířivka, solárium apod.)
Prodejna s textilem	Restaurace s možností stravování
Obuv	Pohostinství bez stravování
Elektro	Cukrárna / kavárna
Prodejna se sportovními potřebami	Bankomat
Stavebniny	Cashback

Jakou obec pod 3000 obyvatel dobře znáte?
(žijete tam, máte tam rodinu, chalupu..)

Kolik má přibližně obyvatel?

Jaké hlavní druhy obchodů, služeb se tam vyskytují?

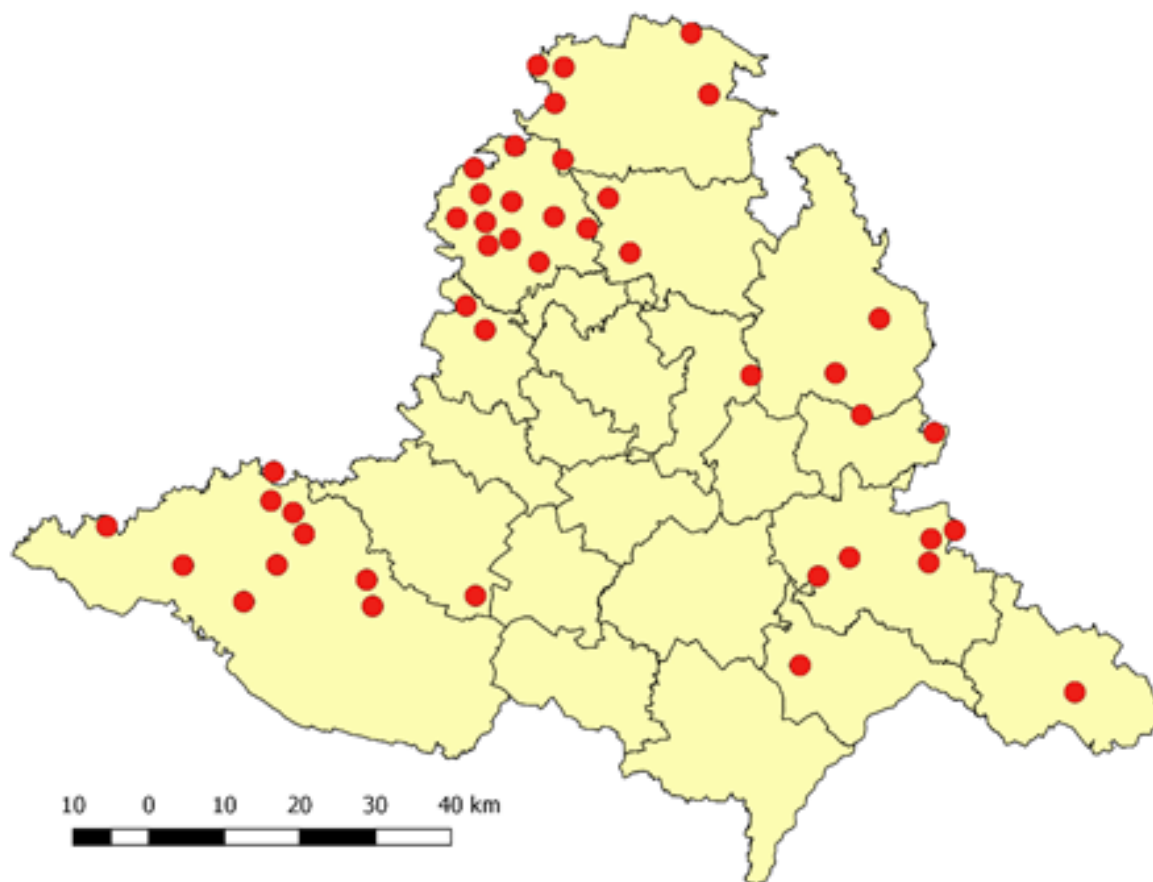
Počet obcí s výskytem alespoň jednoho zařízení maloobchodu a služby

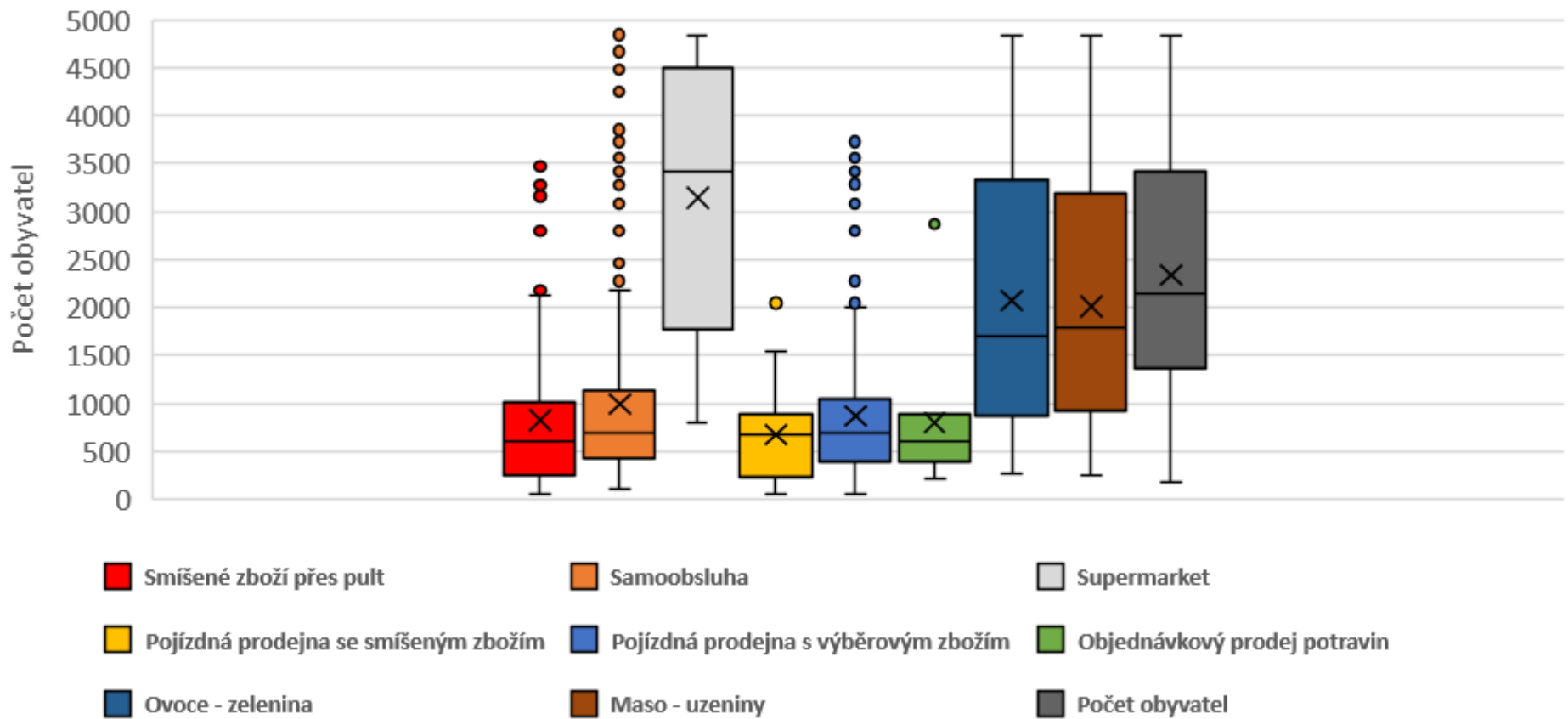
Velikostní kategorie podle počtu obyvatel

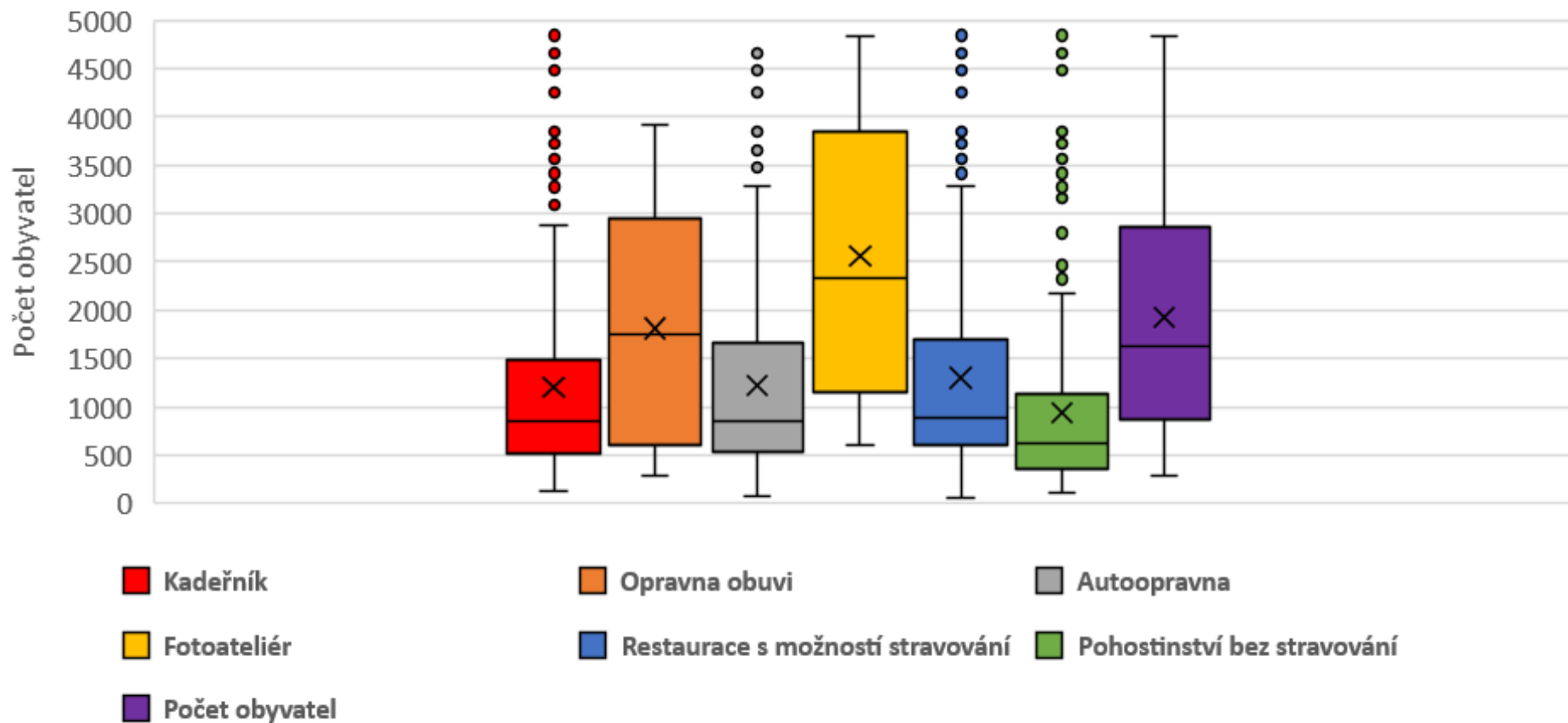
Zkuste si tipnout, kde jsou v Jihomoravském kraji obce, kde není žádná možnost nákupu potravin? Jaké mají tyto obce vlastnosti?

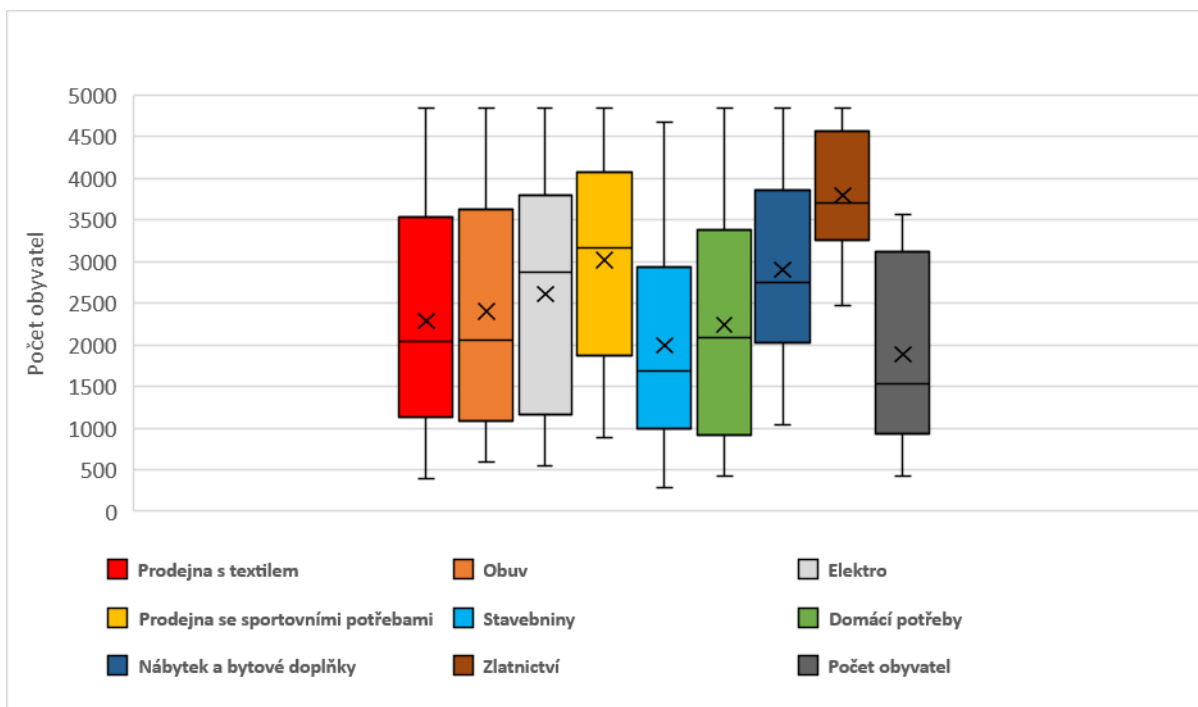
Obce bez možnosti nákupu doma

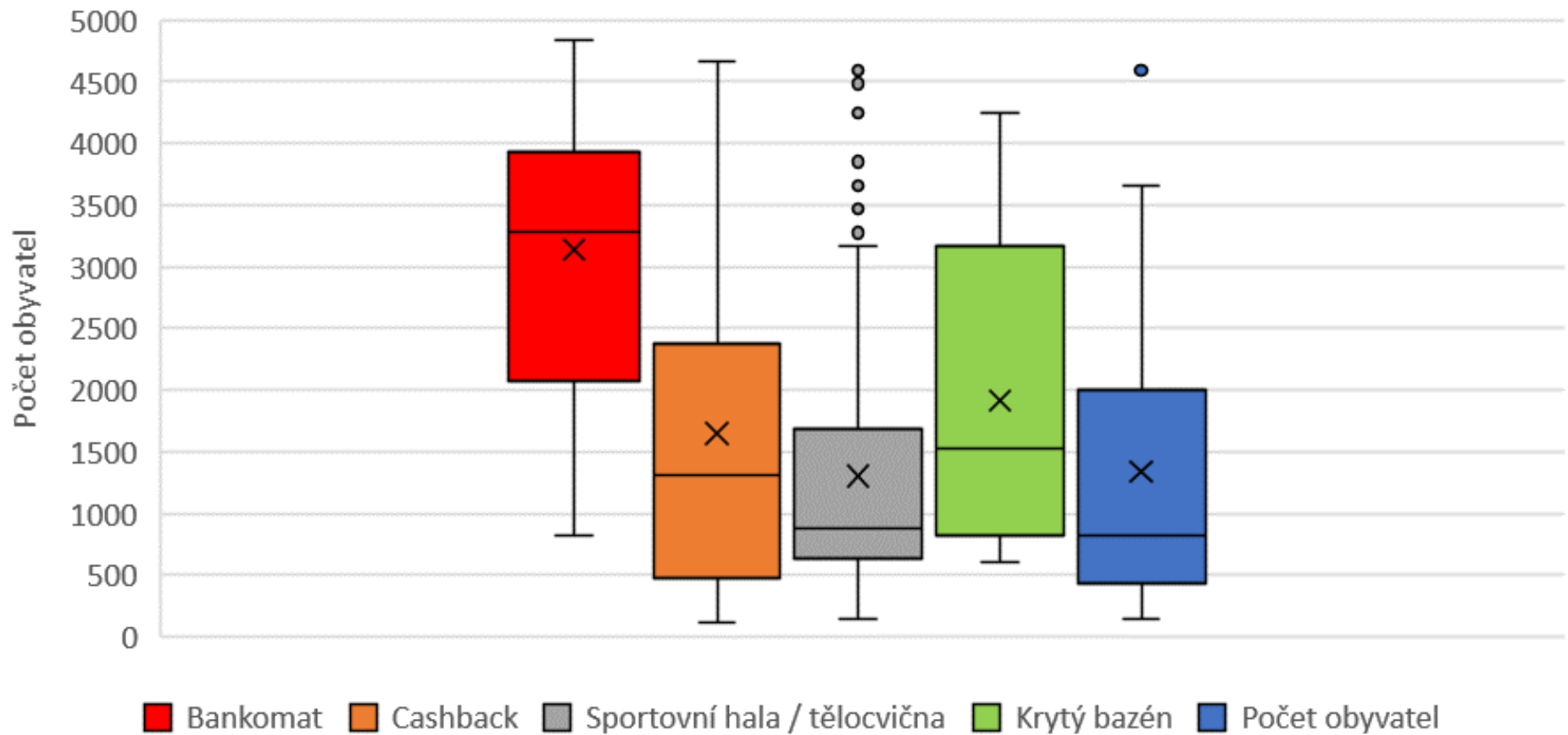

Zkuste si tipnout, v jak velkých obcích se dané služby běžně nachází?

Zkuste si tipnout, jaký druh služeb zaznamenal od roku 2002 resp. 2012 největší úpadek? Který druh služeb se naopak zlepšil?

Druh občanské vybavenosti	Počet obcí s výskytem alespoň jedné provozovny		Index změny
	2002	2018	
Maloobchod	356	321	90,2
Hospoda a restaurace	341	299	87,7
Kadeřnictví	190	193	101,6
Opravy motorových vozidel	176	154	87,5
Opravy průmyslového zboží	72	35	48,6
Stavebniny	187	51	27,3
Oprava, výroba obuvi	48	18	37,5
Fotoateliér	86	28	32,6

Druh občanské vybavenosti	Počet obcí s výskytem alespoň jedné provozovny		Index změny
	2012	2018	
Maloobchod s potravinami/smíšeným zbožím	280	266	95,0
Ovoce/zelenina	25	36	144,0
Maso/uzeniny	46	57	123,9
Restaurace	156	137	87,8
Pohostinství	233	192	82,4
Kavárna/cukrárna	49	49	100,0
Kadeřnictví	173	164	94,8
Oprava/výroba obuvi	17	10	58,8
Oprava motor. vozidel	172	127	73,8
Stavebnictví	165	38	23,0
Drogerie	45	51	113,3
Bankomat	23	21	91,3
Wellness	18	23	127,8
Fotograf (fotosběrna)	34	16	47,1

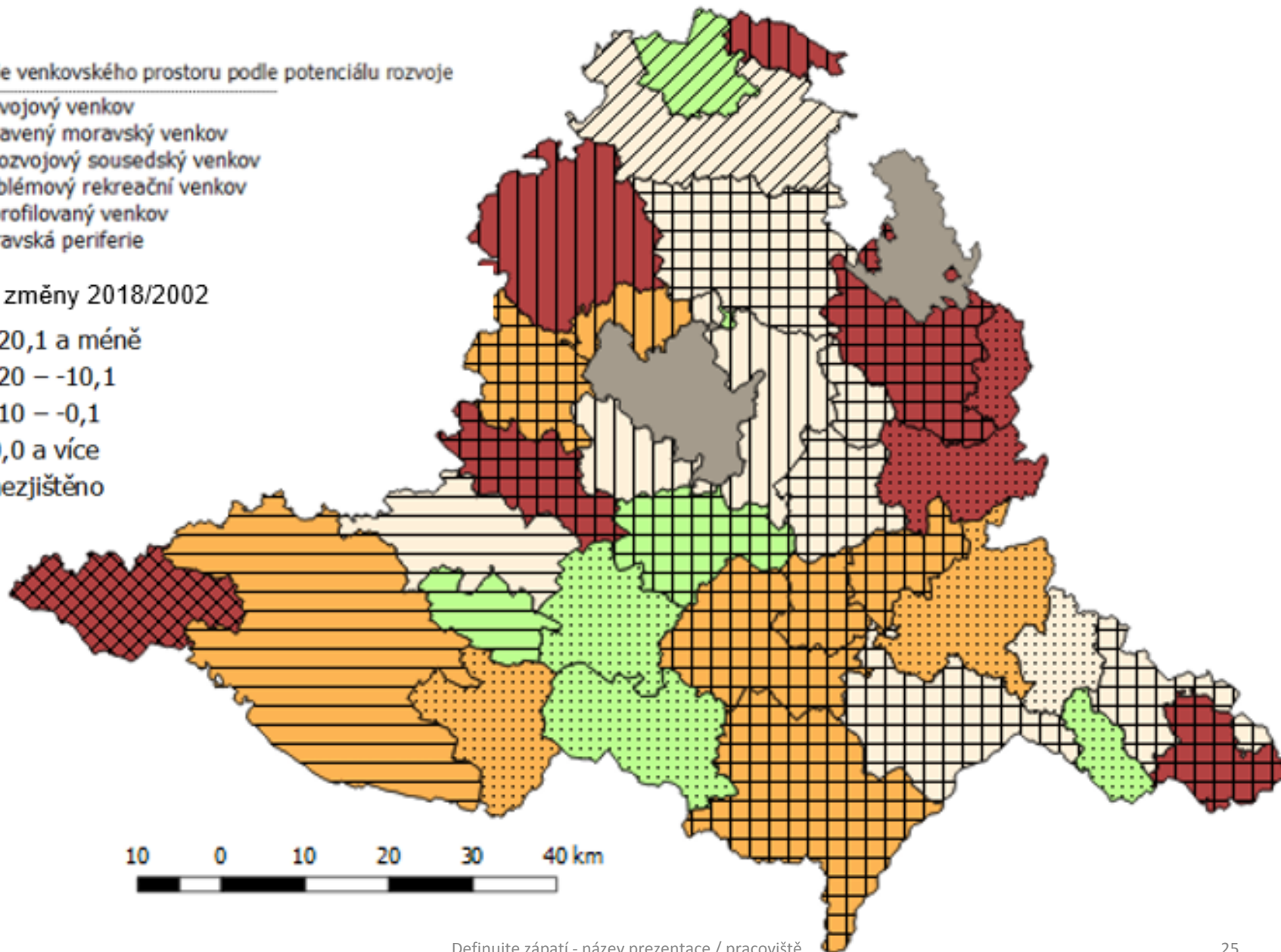
Zkuste si tipnout, kde se v
Jihomoravském kraji nejvíce zhoršila
vybavenost a proč?

Typologie venkovského prostoru podle potenciálu rozvoje

- Rozvojový venkov
- Vybavený moravský venkov
- Nerozvojový sousedský venkov
- Problémový rekreační venkov
- Neprofilovaný venkov
- Moravská periferie

Index změny 2018/2002

- 20,1 a méně
- 20 – -10,1
- 10 – -0,1
- 0,0 a více
- nezjištěno

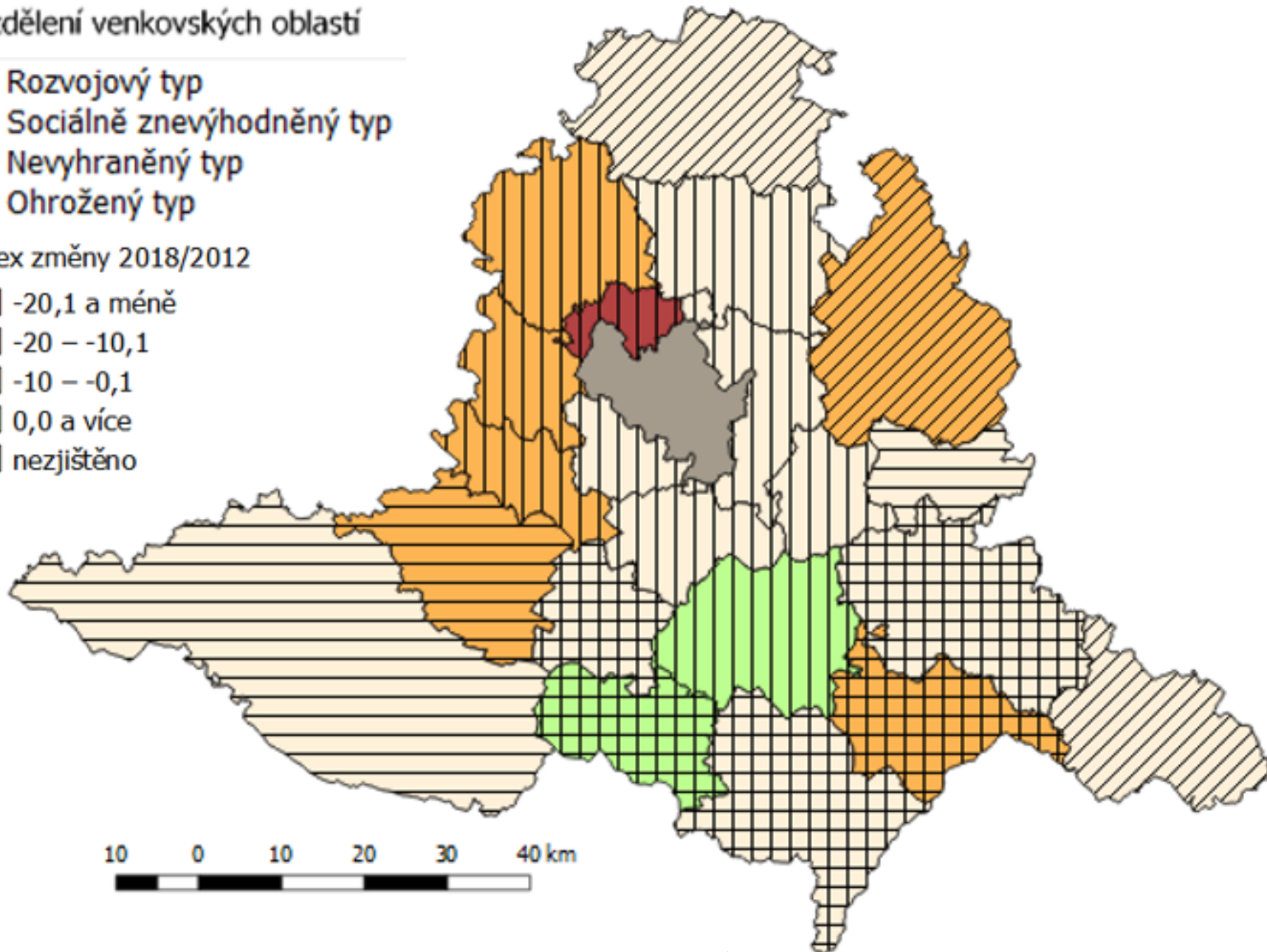

Rozdělení venkovských oblastí

- Rozvojový typ
- Sociálně znevýhodněný typ
- Nevyhraněný typ
- Ohrožený typ

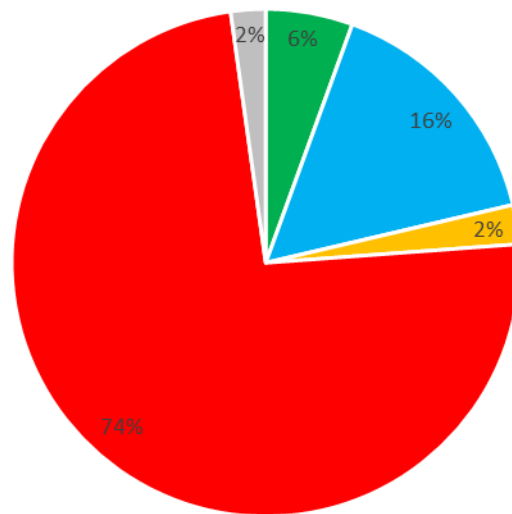
Index změny 2018/2012

- -20,1 a méně
- -20 – -10,1
- -10 – -0,1
- 0,0 a více
- nezjištěno

Co se podle vás dá dělat s úpadkem služeb? Jaký je váš názor?

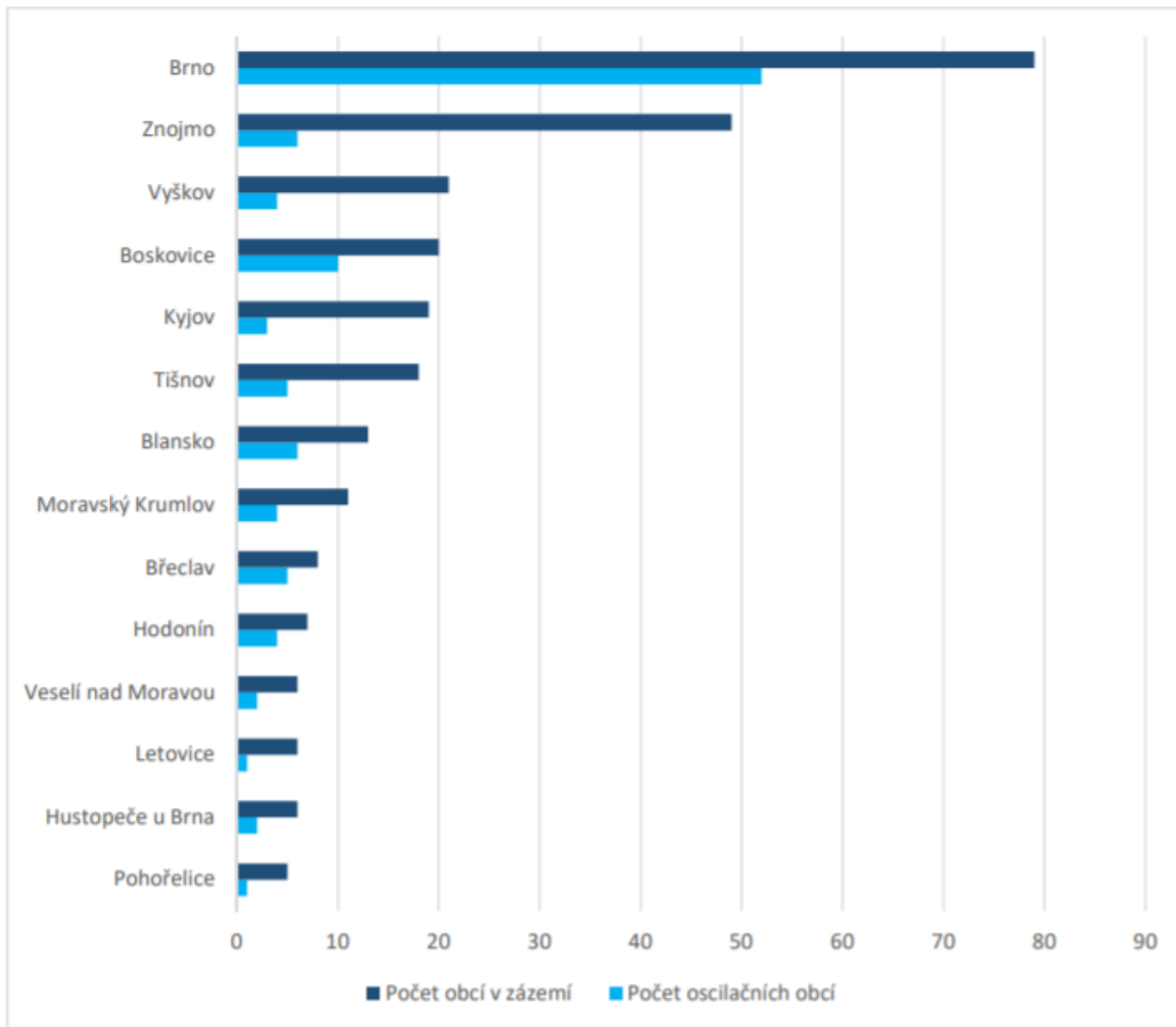
Podporuje vaše obec maloobchod a komerční služby?

■ Ano, finanční dotací ■ Ano, zvýhodněným pronájmem ■ Obec obchod přímo provozuje ■ Ne ■ Jiné

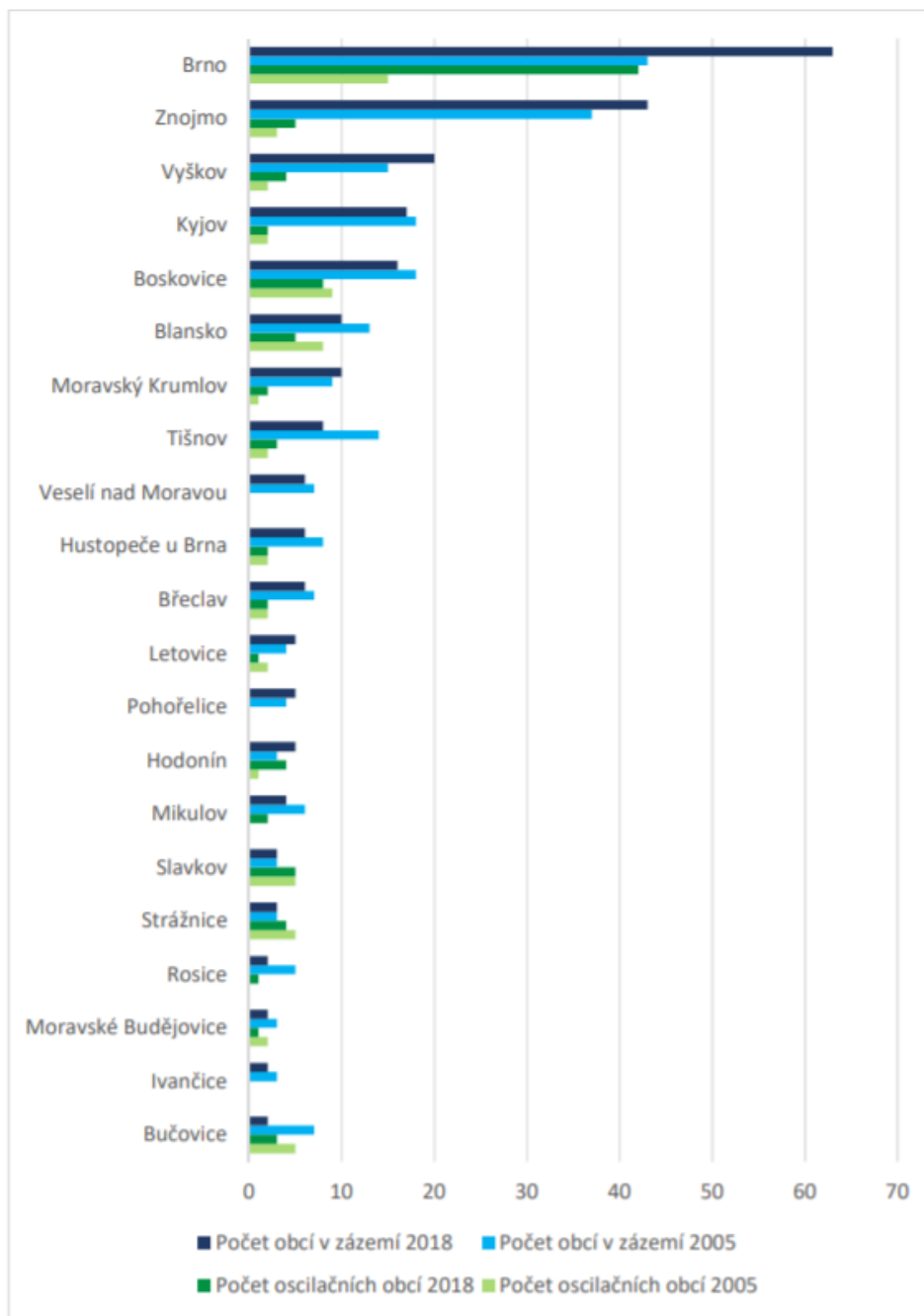
- Obchůdek 2020+
- Krajské dotační programy
- Program MMR

Obr. 26: Počet obcí v zázemí a počet oscilačních obcí jednotlivých středisek, 2018, n=382

Zdroj: vlastní zpracování

Obr. 27: Počet obcí v zázemí a počet oscilačních obcí jednotlivých středisek, 2005, 2018, n=309

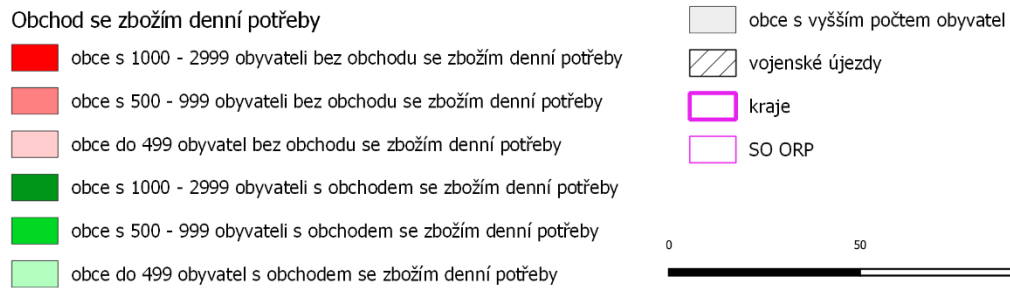
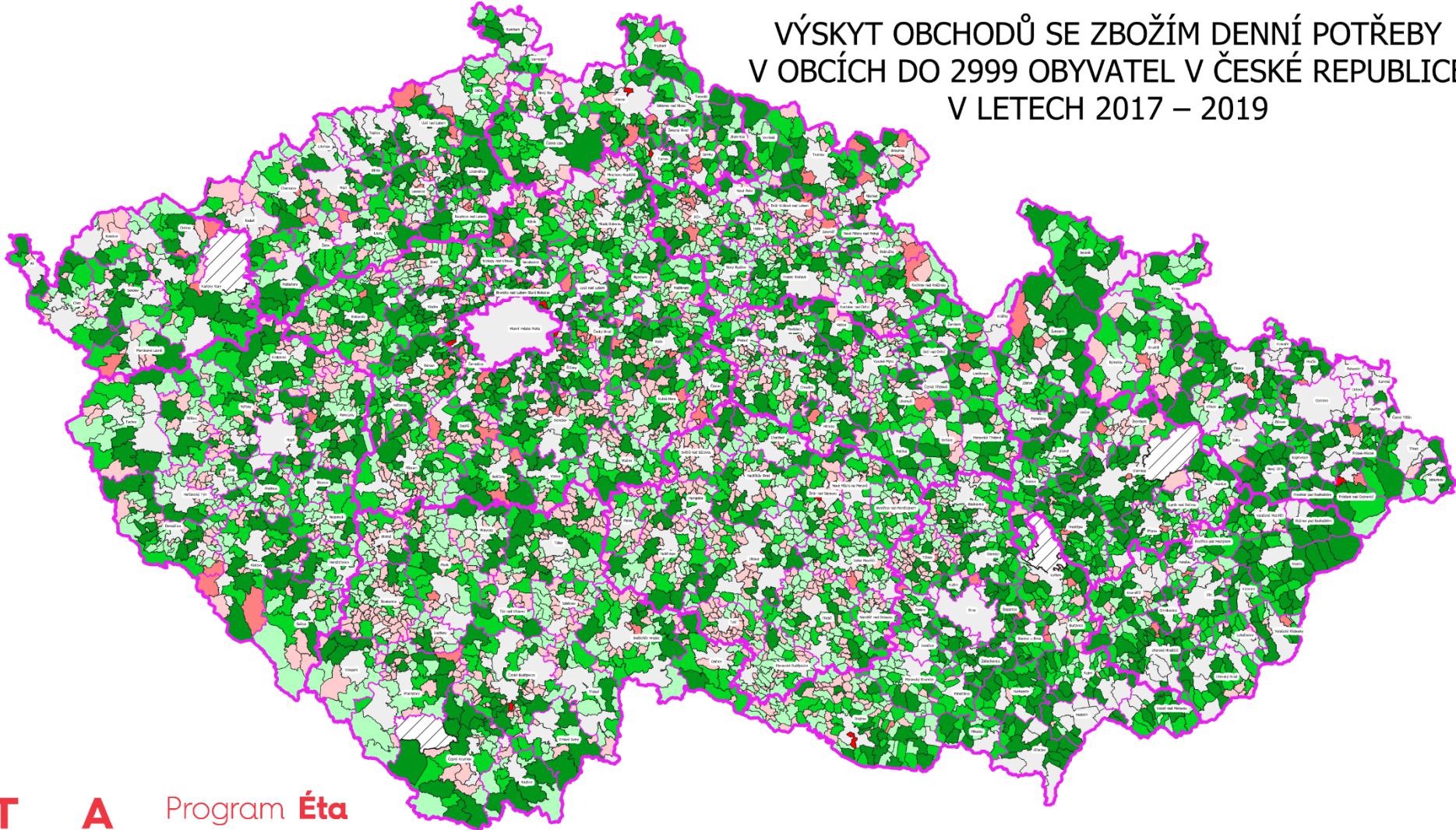

Zdroj: vlastní zpracování

Výskyt obchodů dle velikostních kategorií obcí

<i>Velikostní kategorie</i>	<i>Počet obcí</i>	<i>Počet obcí s obchodem zboží denní potřeby (potravin/y/smíšené zboží)</i>	<i>Podíl obcí s obchodem</i>
0–99	434	34	7,8%
100–199	979	324	33,1%
200–299	866	472	54,5%
300–399	630	446	70,8%
400–499	498	392	78,7%
500–599	389	337	86,6%
600–699	334	294	88,0%
700–799	249	229	92,0%
800–899	219	209	95,4%
900–999	177	166	93,8%
1000–1499	525	520	99,0%
1500–1999	252	248	98,4%
2000–2499	150	149	99,3%
2500–2999	102	102	100,0%
0–3000	5804	3922	67,6%

VÝSKYT OBCHODŮ SE ZBOŽÍM DENNÍ POTŘEBY V OBCÍCH DO 2999 OBYVATEL V ČESKÉ REPUBLICE V LETECH 2017 – 2019

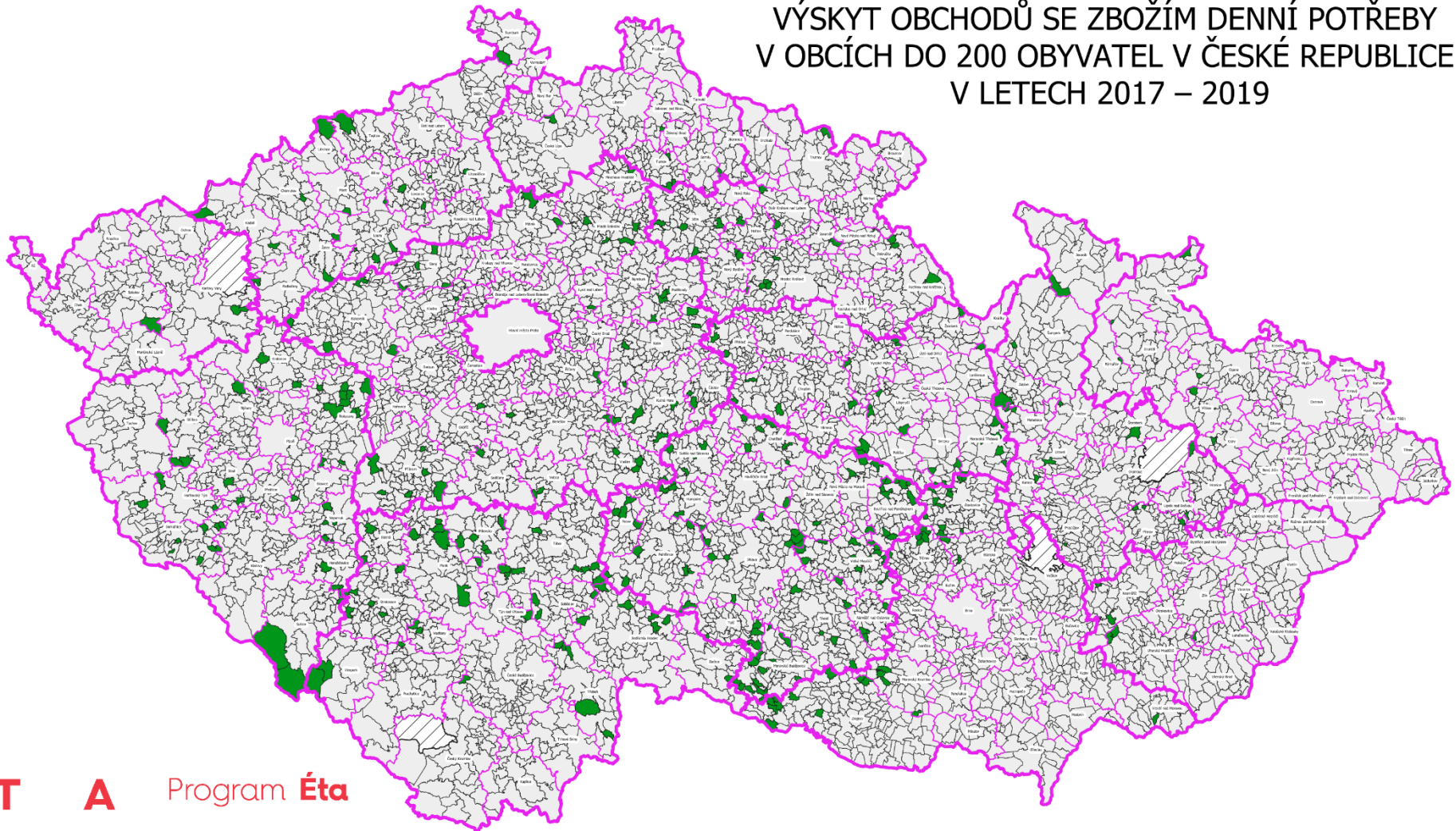
T A Program **Éta**

Č R

Mapa je vytvořena v rámci projektu TL05000558
Využití faktorů lokalizace obchodů na venkově při
optimalizaci a udržení základního zásobování
venkova podpořeného Technologickou agenturou
České republiky.

GaREP, spol. s r.o.
Brno 2021
Souřadnicový systém: WGS84 UTM Zone 33N
Zdroje dat: Data ArcČR © ČÚZK, ČSÚ, ARCDATA PRAHA 2021,
© Přispěvatelé OpenStreetMap, Mapy.cz,
Projekt mapování veřejné infrastruktury venkova, 2017–2020, SMSdata s.r.o.

VÝSKYT OBCHODŮ SE ZBOŽÍM DENNÍ POTŘEBY V OBCÍCH DO 200 OBYVATEL V ČESKÉ REPUBLICE V LETECH 2017 – 2019

T A Program **Éta**

Č R

Mapa je vytvořena v rámci projektu TL05000558
Využití faktorů lokalizace obchodů na venkově při
optimalizaci a udržení základního zásobování
venkova podpořeného Technologickou agenturou
České republiky.

Obce

- s obchodem se zbožím denní potřeby
- s vyšším počtem obyvatel

- vojenské újezdy
- kraje
- SO ORP

GaREP, spol. s r.o.
Brno 2021

Souřadnicový systém: WGS84 UTM Zone 33N

Zdroje dat: Data ArcCR © ČÚZK, ČSÚ, ARCDATA PRAHA 2021,

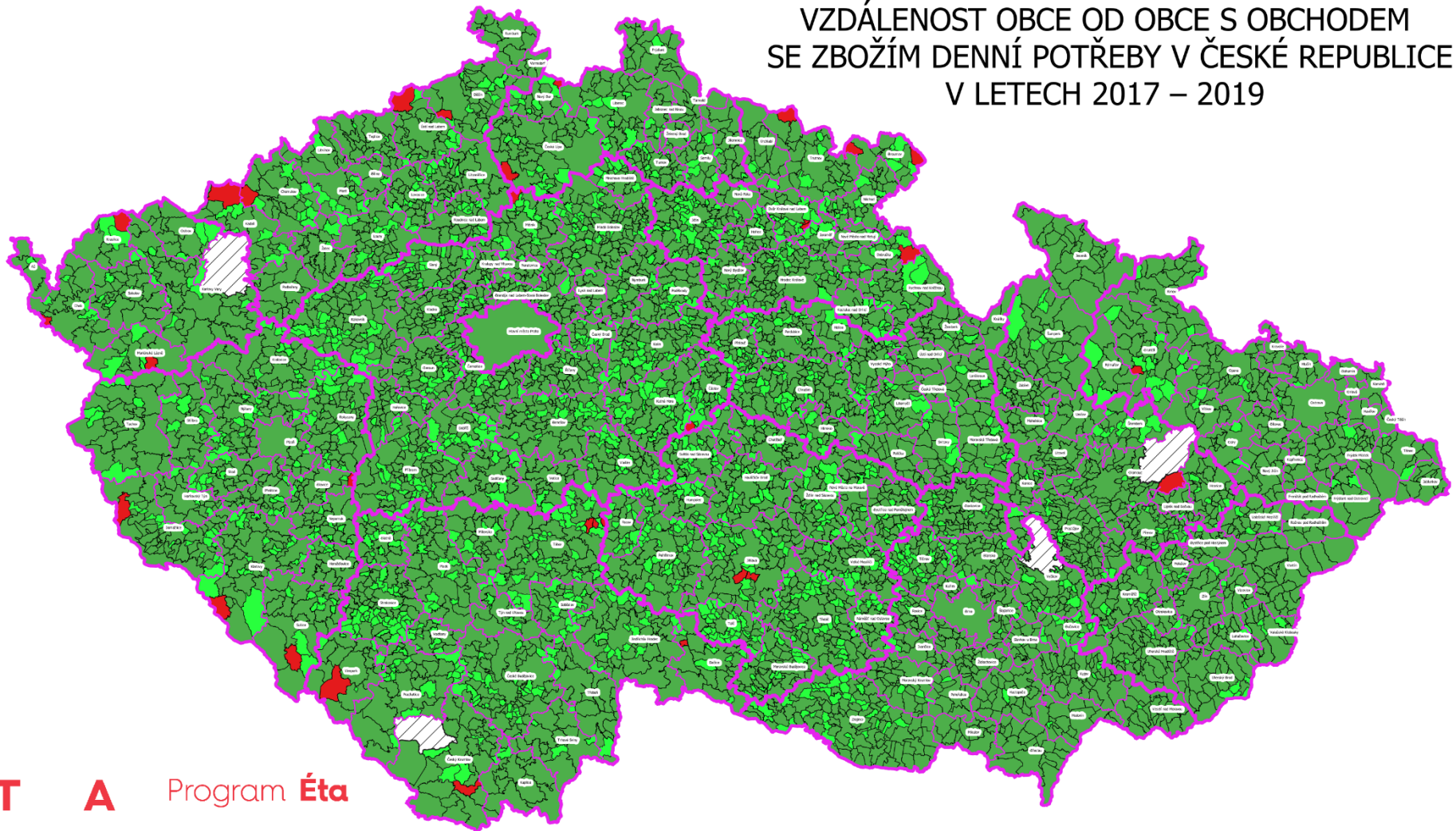
© Přispěvatelé OpenStreetMap, Mapy.cz,

Projekt mapování veřejné infrastruktury venkova, 2017–2020, SMSdata s.r.o.

0 50 100 km

VZDÁLENOST OBCE OD OBCE S OBCHODEM SE ZBOŽÍM DENNÍ POTŘEBY V ČESKÉ REPUBLICE V LETECH 2017 – 2019

T A Program **Éta**

Č R

Mapa je vytvořena v rámci projektu TL05000558 Využití faktorů lokalizace obchodů na venkově při optimalizaci a udržení základního zásobování venkova podpořeného Technologickou agenturou České republiky.

GaREP, spol. s r.o.
Brno 2021

Souřadnicový systém: WGS84 UTM Zone 33N
Zdroje dat: Data ArcČR © ČÚZK, ČSÚ, ARCDATA PRAHA 2021,
© Přispěvatelé OpenStreetMap, Mapy.cz,

Projekt mapování veřejné infrastruktury venkova, 2017–2020, SMSdata s.r.o.

Obce a jejich vzdálenost od obce s obchodem se zbožím denní potřeby

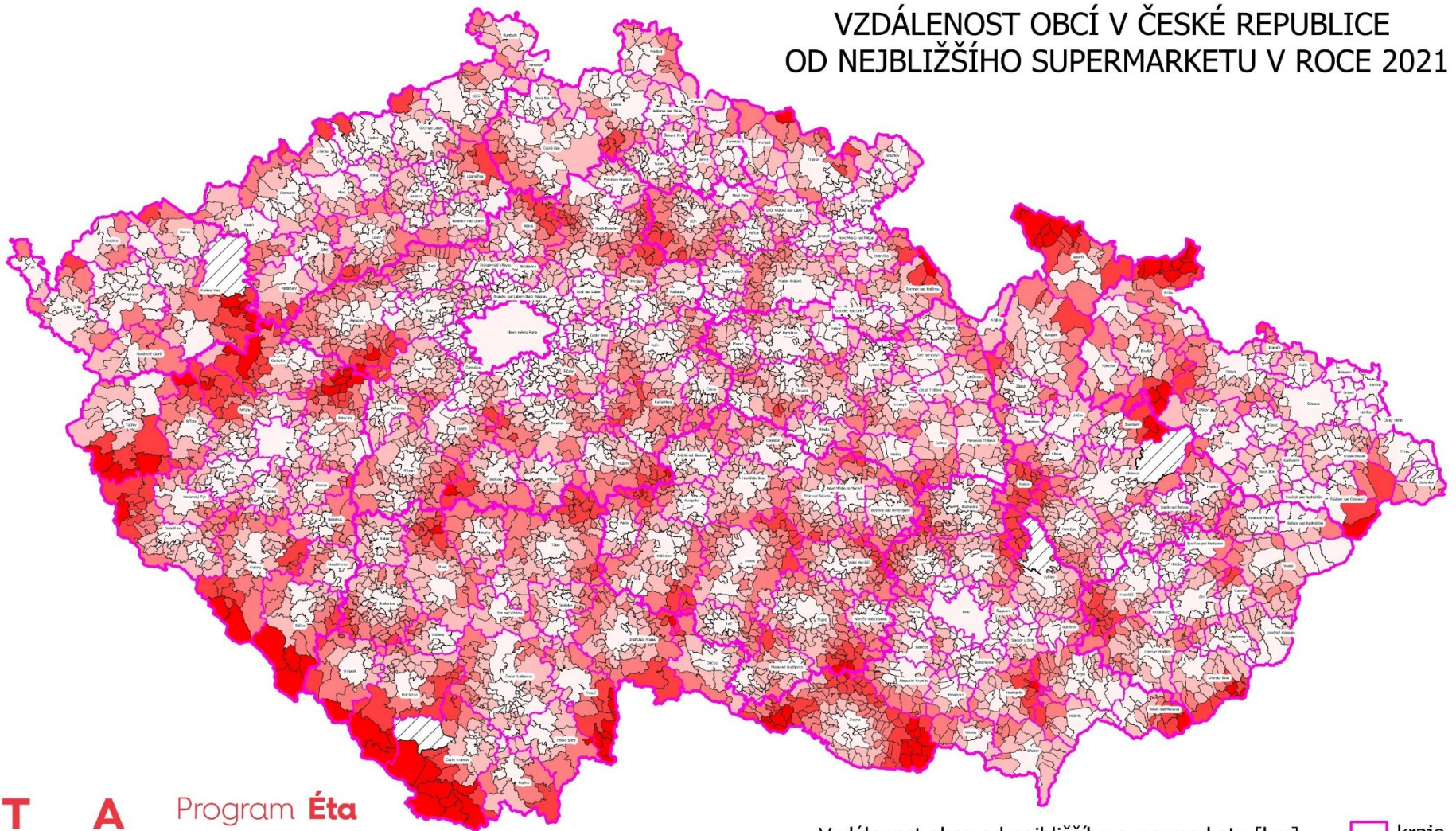
- vzdálená více než 5 km od obce s obchodem se zbožím denní potřeby
- do 5 km od obce s obchodem se zbožím denní potřeby
- s obchodem se zbožím denní potřeby

- vojenské újezdy
- kraje
- SO ORP

0 50 100 km

VZDÁLENOST OBCÍ V ČESKÉ REPUBLICE OD NEJBLIŽŠÍHO SUPERMARKETU V ROCE 2021

T A Program **Éta**

Č R

Mapa je vytvořena v rámci projektu TL05000558
Využití faktorů lokalizace obchodů na venkově při
optimalizaci a udržení základního zásobování
venkova podpořeného Technologickou agenturou
České republiky.

Vzdálenost obce od nejbližšího supermarketu [km]

■ více než 20,0

■ 15,1 - 20,0

■ 10,1 - 15,0

■ 5,0 - 10,0

■ méně než 5,0

▨ vojenský újezd

□ kraje

□ SO ORP

GaREP, spol. s r.o.

Brno 2021

Souřadnicový systém: WGS84 UTM Zone 33N

Zdroje dat: Data ArcČR © ČÚZK, ČSÚ, ARCDATA PRAHA 2021,

© Příspěvatelé OpenStreetMap,

Mapy.cz,

webové stránky obchodních řetězců.

0 50 100 km

Vliv socioekonomických ukazatelů na výskyt obchodu

- Vybrané ukazatele vysvětlují 33,8 % počtu obchodů v obcích (statisticky excelentní).
- Pokud nezohledníme počet obyvatel, výsledky vysvětlují pouze 3,9 % počtu obchodů v obcích.
- Druhý nejvýznamnější ukazatel má na výskyt obchodů téměř 30x menší vliv než počet obyvatel

Ukazatel	% vysvětleného reziduálního rozptylu
Počet obyvatel	30,7
Vzdálenost od supermarketu	1,4
Hromadná ubytovací zařízení na obyv.	0,6
Podnikatelská aktivita	0,5
Neobydlené domy využívané k rekreaci	0,2
Nezaměstnanost	0,2
Dopravní dostupnost	0,1
Podíl vyjíždějících za prací	0,1
Počet automobilů na obyvatele	0,0
Počet zaměstnanců na obyvatele	0,0
Počet katastrů	0,0

Vliv socioekonomických ukazatelů na výskyt obchodu

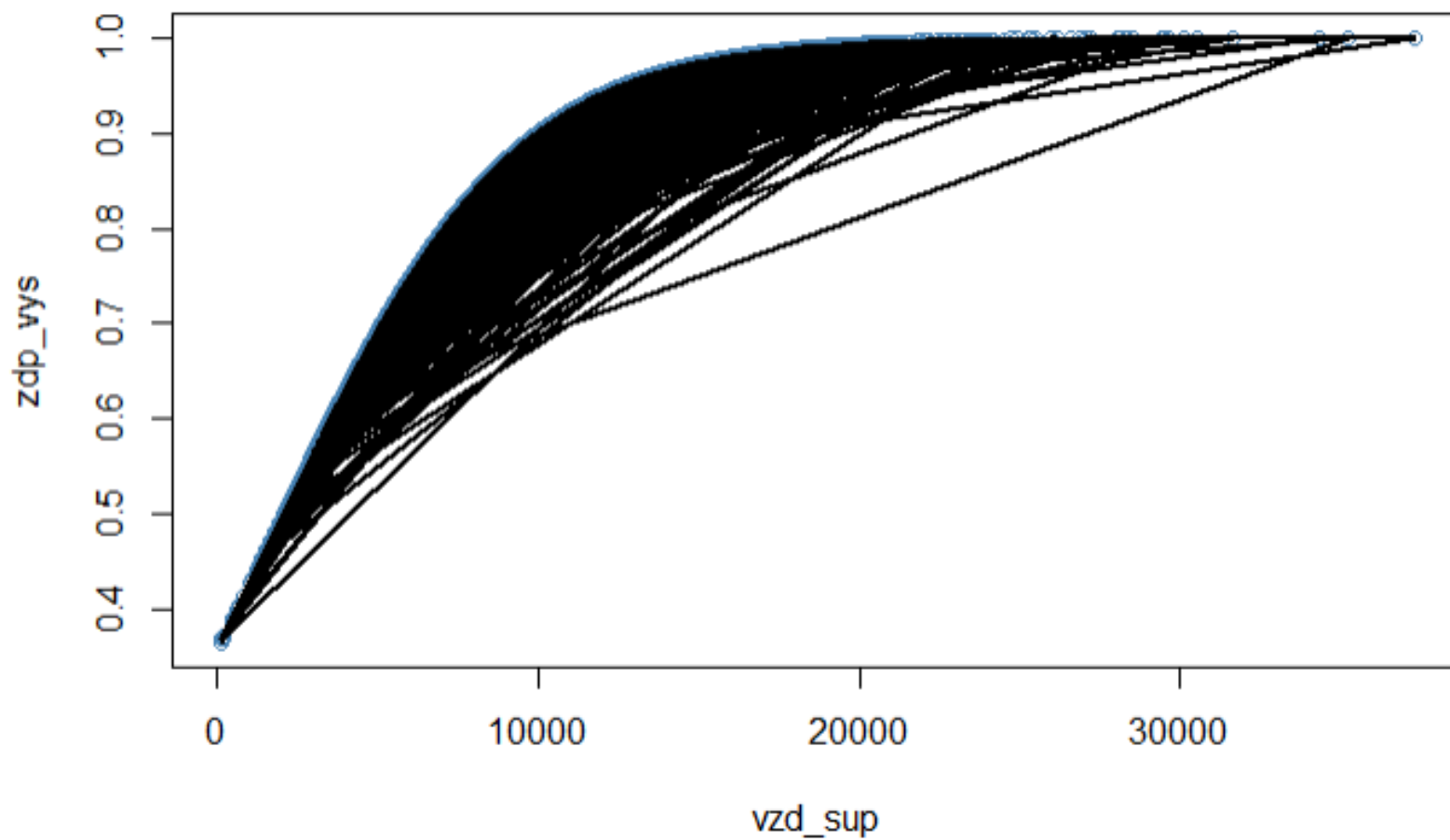
- Ve specifitějších velikostních kategoriích obcí hrají roli i jiné ukazatele než počet obyvatel.

<i>Velikostní kategorie obce</i>	<i>Celkové % vysvětleného reziduálního rozptylu bez počtu obyvatel</i>	<i>Nejvýznamnější ukazatel</i>
0–3000	3,9	Podnikatelská aktivita
0–99	15,4	Počet hromadných ubytovacích zařízení na obyv.
100–199	3,4	Vzdálenost od supermarketu
200–299	5,4	Vzdálenost od supermarketu
300–399	5,6	Podíl obyvatel 65+ na obyvatele
400–499	17,2	Vzdálenost od supermarketu
500–599	15,9	Počet domů využívaných k rekreaci
600–799	14,8	Vzdálenost od supermarketu

Vliv socioekonomických ukazatelů – shrnutí

- V nejmenších obcích do 100 obyvatel existuje obchod při vysoké vzdálenosti od supermarketu a přítomnosti hromadného ubytovacího zařízení
- V obcích s počtem obyvatel mezi 100–399 nemají ukazatele větší vliv na výskyt obchodů
- V obcích s počtem obyvatel více než 400 hraje při absenci obchodu dominantní roli blízkost supermarketu

Pravděpodobnost výskytu obchodu
v závislosti na vzdálenosti od supermarketu
v obcích s 400–499 obyvateli

„Malý“ COOp – obec Oslnovice (okres Znojmo, 79 obyvatel)

Otevřeno Po–So dopoledne, Út a Pá ještě 15–17 h.

Využívají téměř všichni místní obyvatelé

+ chataři (v okolí Vranovské přehrady až 400 chat, mnozí tam pobývají od jara do podzimu).

Obchod se udrží díky
silné letní sezóně.

1 zaměstnanec (místní).

Obec obchod podporuje.

COOP „na periferii“ – obec Osiky (okres Brno-Venkov, 123 obyvatel)

Otevřeno 5x týdně.

Absence letní sezóny.

Využívají téměř všichni místní obyvatelé.

Vysoká vzdálenost do nejbližšího většího obchodu – provádí se zde i týdenní nákupy včetně masa na objednávku.

Využití krajské i obecní
dotace.

Obchod v budově
bývalé školy.

„2. Nejmenší obchod“ – obec Zblovce (okres Znojmo, 43 obyvatel)

Obchod „U MACŮ“

Provozní doba

Pondělí	ZAVŘENO
Úterý	8.30 - 9.30
Středa	ZAVŘENO
Čtvrtek	8. - 9.30
Pátek	ZAVŘENO
Sobota	8.00 - 9.00
Neděle	ZAVŘENO

otevřeno 3x týdně 1 hod.

Děkuji za pozornost